



XV. ve XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri Işığında Ordu-Giresun Yöresinde Oğuz Boy İsimli Toponimler ve Etnodemografik Yapının İnşası

Toponyms of Oghuz Tribal Origin and the Construction of Ethnodemographic Structure in the Ordu-Giresun Region in Light of the 15th and 16th Century Land Registry (Tahrir) Records

DOI: 10.38155/ksbd.1860694

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
10/01/2026

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
06/05/2026

Makale Yayım Tarihi /
Article Publication Date
25/06/2026

**KARADENİZ SOSYAL
BİLİMLER DERGİSİ**

Dr. Öğr. Üyesi Kamil YAVUZ
Ordu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü
kamilyavuz_Turkey@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-5607-0137

Etik Kurul Beyanı: Bu çalışma, insanlardan veri ve örnek toplamayı gerektiren, anket, inceleme, alan çalışması ve deney içeren araştırmalar kapsamına girmediğinden etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir.

Öz

Anadolu'nun fethi ve Türkleşmesiyle başlayan süreçte, Karadeniz Bölgesi'ne göç eden Oğuz boylarının hatırasını taşıyan yer adları bu çalışmanın ana konusudur. Kuşkusuz bu unsurların başında Çepniler gelir. Ancak onunla beraber Ordu/Giresun hattında Oğuz boy adlarına ait 11 tane daha yer ismine dönemin tahrir kayıtlarında rastlanmaktadır. Bunlar *Alayuntlu, Avşar, Bayındır, Döğer, Eymür, İğdir, Karkın, Kayı, Kınık, Yıva* ve *Yüreğir* gibi Oğuz boylarıdır. Ordu-Giresun yöresini kapsayan bu çalışmada, 17 köy, 1 mezra, 1 cemaat ve 1 de bölük adı tespit edilmiştir. Yine aynı mntıkada başka Türkmen taifelerinin hatırasını taşıyan 20 civarında yer adı da kayıtlara yansımıştır. Bu unsurların yerleşmesiyle bölge coğrafyasında kültürel ve idarî/malî altyapı tamamlanmış, bur yöreler Türk vatani haline gelmiştir. Böylece Osmanlı Devleti, çok fazla mücadeleye ihtiyaç duymadan bölgede hazır bir vatan ve örgütlü bir toplumu devralmıştır.

Anahtar Kelimeler: Oğuz Boyları, Karadeniz, Ordu-Giresun, Türkmen, Yer Adı.

Abstract

The main subject of this study is the place names in the Black Sea Region that bear the memory of the Oghuz tribes who migrated there during the process that began with the conquest and Turkification of Anatolia. Undoubtedly, the foremost among these groups are the Çepni. However, along with them, the names of 11 other Oghuz tribes are found in the cadastral records of the period in the Ordu-Giresun area. These include the *Alayuntlu, Avşar, Bayındır, Döğer, Eymür, İğdir, Karkın, Kayı, Kınık, Yıva, and Yüreğir* tribes. In this study, which covers the Ordu-Giresun region, 17 villages, 1 hamlet, 1 community, and 1 division name have been identified. Additionally, around 20 other place names reflecting the memory of other Turkmen groups were also recorded in the same area. With the settlement of these elements, the region's cultural and administrative/financial infrastructure was completed, and these lands became part of the Turkish homeland. Thus, the Ottoman Empire inherited an already established homeland and an organized society in the region, without the need for much struggle.

Keywords: Oghuz Tribes, Black Sea, Ordu-Giresun, Turkmen, Place Name.

*Yavuz, K. (2026). XV. ve XVI. yüzyıl tahrir defterleri ışığında Ordu-Giresun yöresinde Oğuz boy isimli toponimler ve etnodemografik yapının inşası. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (34), 434-457.

Giriş

İlk defa Göktürk kitabelerinde adı geçtiği düşünülen *Oğuz* (Sümer, 2007: 325) adının nasıl türediğine dair birçok görüş mevcut olmasına karşın genel kanı bu adın “boylar birliği” manasında olduğudur. Nitekim J. Nemeth, boy anlamında kullanılan “ok” kelimesiyle eski Türkçe’de çoğul eki olan “z”nin birleşip zamanla ok+u-z=boylar birliği şeklinde kullanıldığını ileri sürülmektedir (Kafesoğlu, 1998: 230). Oğuzların tarihi seyri de bu iddiayı desteklemektedir. Onlara dair ilk izlenimlere Yenisey Kitabesi’nde rastlanmaktadır. Bu kitabeğe göre ilk Oğuzlar, “Altı Oğuz Budundan” meydana gelirken (Sümer, 2001: 378-379), Göktürkler zamanında diğer boyları da içine almasıyla *Tokuz Oğuz* olarak anıldıkları bilinmektedir. Moğol istilası sırasında da kavmi varlığı, kültürleri ve tarihi hatıraları bozulmasına rağmen Oğuzlar genel olarak kimliklerini muhafaza ve temsil ederek dünya tarihinde güçlü olarak yerini almışlardır. Oğuzların, bilinen en eski vatanlarının Orta Asya’da Seyhun Nehri civarı olduğu; buralara gelen Müslüman Arapların ticarî ilişkileri vesilesiyle X. yüzyıldan itibaren İslam dininin kabulüyle *Türkmen* adını aldıkları genel olarak bilinmektedir (Sümer, 1999: 2-3; Sümer, 2007; Turan, 1971: 10-15).

Zamanla belli başlı nedenlerden dolayı Orta Asya’dan batıya doğru hareket eden konargöçer Oğuz boyları nihayetinde önce keşif seferleri akabinde de yerleşim amaçlı Doğu Anadolu kapılarına kadar dayanmıştır. Bu doğrultuda yörede Bizans kuvvetleriyle ilk esaslı teması, 1048 yılında zaferle sonuçlanan Pasinler Savaşı’yla olmuştur. Anadolu’nun doğusunda kalan kırsal kesimlerin ve belli başlı bazı önemli kalelerin bu zaferle Türklerin eline geçtiği söylenebilir. Daha da mühimi bu zaferle birlikte bölgenin Türkler tarafından fethedilebilir düşüncesi Selçuklular tarafından benimsenmiş oldu. Kısa süre sonrada 26 Ağustos 1071’de Malazgirt Meydan Muharebesi’nde Bizans ordusu ağır bir yenilgiye uğramış, İmparator Roman Diyojen de Sultan Alparslan’a esir düşmüştü. Bu zafer, Anadolu’nun batısına kadar olan sahayı Oğuz boylarına açarak bölgede ilk Türk beyliklerinin kuruluş sürecini ve sahadaki kurumsallaşmasını başlatmıştı (Koca, 2012; Sümer, 1980). Anadolu’nun diğer bölgelerinde yaşanan bu süreç, Yukarı Çoruh-Kelkit Vadisi’nin kuzeyinde aynı hızla gelişmemiş, coğrafyanın ve daha başka şartların elverişsizliği sebebiyle fetih ve iskân faaliyeti, iki yüzyıla yakın gecikmeyle gerçekleşebilmişti. Bu gibi nedenlerden dolayı Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi, Anadolu’nun diğer yöreleri gibi doğudan batıya değil batıdan ve güneyden doğuya doğru bir Türkleşme seyri izlemiştir (Yavuz, 2022: 21).

Çoruh-Kelkit Vadisi’nin kuzeyindeki topraklara Oğuz göçlerinin hızlanmasında, kuşkusuz birçok önemli olayın sebep olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki Malazgirt Zaferinden

XV. ve XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri Işığında Ordu-Giresun Yöresinde Oğuz Boy İsimli Toponimler ve Etnodemografik Yapının İnşası

sonra kendilerine yeni yurt arayışı gösterilebilir (Telliöğlü, 2023: 107). Diğerleri ise; 1239-40'lı yıllarda Anadolu'da baş gösteren Babai İsyanı'dır. Bu isyana destek verdiği düşünölen birçok Oğuz boyu Selçuklu tákibatından kaçmak için Orta ve Doğu Karadeniz'in kırsal dağlık yörelerine çekilmişlerdir (Sümer, 1969: 46; Telliöğlü, 2022: 100-102; Telliöğlü, 2023: 107). 1220'li yıllarda başlayan Moğol istilası ve akabinde gerçekleşen Köseadaę yenilgisiyle (1243) Orta Anadolu'da Moğol/İlhanlı valilerinin uyguladığı baskı rejimi, baskıya maruz kalan kitlelerin kendilerine yeni yurt aramalarını da mecburi hale getirmiştir (Koca, 2015: 40). Bu konuda bazı araştırmacılar, Azerbaycan ve Horasan'dan binlerce Türkmen'in Moğol istilasıyla birlikte Anadolu'ya doğru hareket ettiğini, bunların "*karıncalar ve çekirgeler gibi*" Anadolu'nun belli başlı birçok yöresine dağıldıklarını ekseriyet olarak da daha güvenli yerler olan Karadeniz gibi coğrafyalara göç ettiklerini ifade eder (Gündüz, 2009: 25). Ayrıca Haçlı Seferleri sırasında İstanbul'un Haçlılar tarafından işgal edilmesi ve Komnenos ailesinin Trabzon'a gelerek 1204 yılında burada bir devlet kurması, kendilerini gaza faaliyetlerine adayan önemli Türkmen topluluklarını bu bölgelere çekmiştir (Telliöğlü, 2006: 24). Diğer bir olay ise Timur'un Anadolu önlerine gelişiyile oluşan tedirginlik, kitlesel göçleri daha da tetiklemişti. Bu gibi belli başlı nedenlerden dolayı Orta ve Doğu Karadeniz bölgesi Türk göçlerinin uğrak noktası haline gelmiştir. Böylece çoğunluğunu Oğuzların oluşturduğu konar-göçer unsurlar, Canik Dağlarını aşarak Karadeniz yaylalarından kuzeyde sahil şeridine kadarki mıntıkanın Türkleşmesini ve yurt edinilmesini sağlamıştır.

Karadeniz'in fethi ve Türk oymaklarının iskânına açılması konusuna doğrudan veya dolaylı olarak temas eden araştırmacılar, ağırlıklı olarak Çepniler üzerinde durmuş ve bölgede kurulan Taceddinoğulları, Bayramoğulları beylikleri ile Kürtün Beyleri mıntıkasının Osmanlı'ya devrini müteakip yapılan tahrirlerde geçen yer adlarından hareketle, Çepni Boyunu ön plana çıkaracak yaklaşımlarla iktifa etmişlerdir (Fatsa, 2024; Şahin, 2024; Yavuz, 2022). Oysa aynı tahrir defterlerinde yoğun olarak Çepnilerin tespitine karşın diğer Oğuz boylarının da bölgede fetih sürecine katılarak yer edindiğine dair önemli bilgiler bulunmaktadır. Bundan dolayı yörede bulunan Çepniler dışındaki Oğuz boylarının da anlaşılması önemlidir. Bu çalışmada Ordu/Giresun yöresinde bulunan Oğuz boylarına ait yer adlarını tahrir defterleri üzerinden anlamlandırmaya ve bölgedeki güçlü Oğuz boy geleneğini ortaya koymayı hedeflenmektedir. Böylece Orta ve Doğu Karadeniz'in bir kısmına tekabül eden coğrafyanın Türkleşme sürecine iştirak eden diğer unsurları ve bunların süreç içindeki etki katsayılarını ortaya koyarak, mahalli tarihin eksik ve karanlık noktalarının aydınlatması amacına ve çabalarına ortaklık etmiş olunacaktır.

Çalışmanın ana kaynağı, yörenin Osmanlı idaresine geçişi aşamasında derlenen bilgilerin temize çekilmesiyle oluşan 1455 ve 1486 tarihli ve müteakip yıllara ait tahrir defterleridir. Zira Türk fütuhatının yöre coğrafyasını yeniden kodlamasına dair en zengin bilgiler bu defterlerin muhtevası içinde mahfuz durumdadır. Söz konusu tahrir defterleri, Bahaeddin Yediyıldız ve Ünal Üstün tarafından transkripsiyonları yapılarak neşredilmiştir. Bunun yanı sıra, Anadolu'daki Oğuz yerleşmeleri ve Türkmen iskânına ilişkin Faruk Sümer ile Yusuf Halaçoğlu'nun ana kaynaklara dayanan çalışmaları, konunun tarihi ve demografik boyutlarının aydınlatılmasında temel başvuru kaynakları arasında bulunmaktadır. Müteakip yıllara ait defterlerin orijinallerine, ayrıca fetih ve ilk iskân aşamasında mahalli beylerce kurulan bazı vakıf kurumlarına ait çeşitli belgelerden de yararlanılacaktır.

XV. ve XVI. yüzyıllara ait tahrir defterlerine göre Ordu-Giresun yöresinde 24 Oğuz boyundan 12'sine ait isimlere rastlanmaktadır. Ayrıca bölgede bazı boy adlarının yerleşim yeri adı olarak kullanıldığı da görülmektedir. Bu durum, söz konusu sahada güçlü bir boy yapılanmasının varlığını göstermesi bakımından önemlidir (Yediyıldız, 2002: 115). Bu konuda Feridun Emecen, Trabzon yöresinde bulunan Ağasar Vadisindeki Oğuz köyüne önem vererek bu köyün, bölgede bir askeri üst gibi davrandığını söylemektedir. Buradan hareketle bölgedeki yer adlarının tesadüfen verilmediği ve yer adlarının birer tarihsel hafızası olduğunu göstermesi bakımından önemlidir (Emecen, 2010: 41-42). Bu çalışmada yalnızca yörede Oğuz boy adını taşıyan yer isimlerine odaklanıldığından, bu boyların tamamı değerlendirme kapsamına alınmamıştır. Ayrıca bölgede Oğuz boyları tarafından kurulduğu tespit edilen birçok köy bulunmakla birlikte, bu köylerin hangi boylara mensup topluluklar tarafından kurulduğu tahrir defterleri üzerinden kesin olarak belirlenememektedir. Bunun yanında, bu boyların adını taşıyan köylerde iskân edilen nüfusun zaman içerisinde değişip değişmediğine dair veriler de sınırlıdır. Buna rağmen, Oğuz boylarına ait 12 yer adının bu sahada varlığını sürdürmesi, tarihi hafızanın korunması açısından önemli bir göstergedir.

Ordu-Giresun hattında tespit edilen Oğuz boy isimli yer adları şu şekildedir; *Alayundlu, Avşar, Bayındır, Çepni, Döğer, Eymür, İğdir, Karkın, Kayı, Kınık, Yıva ve Yüreğir*'dir. Bunların dışında boy mensubiyetinden tam emin olunamayan *Barçılı, Bostanlı, Boynuyoğunlu, Boğalı, Bedirli, Çalışlu, Çandırılı, Çiçekli, Dereli, Danişmendli, Firuzlu, Gökçeli, Güdüllü, Elmalı, Emirli, Kargalı, Kılıçlı, Kırıklı, Melikli ve Mürselli* (BOA TD, nr. 52: 644, 662, 639, 743-745; BOA TD, nr. 387: 54, 603, 620, 621, 624, 625, 749; Türkay, 2012: 195, 202, 213, 214, 215, 216, 247, 249, 255, 274, 298, 313, 327, 419, 442, 495, 510; Sümer, 1999: 160) gibi sair Türkmen taifelerinin bu yörede iskân edildiği, yine tahrir defterlerinden anlaşılmaktadır. Bu

unsurların ekseriyetle *Vilâyet-i Çepni* ve *Vilâyet-i Kürtün* içinde gösterilmiş olması, bir tahmin imkânı verse bile, yine de kesin bir yargıda bulunmak doğru olmayabilir. Her ne olursa olsun, söz konusu taifenin yerleşmesiyle yöre kültürünün altyapısı oluşturulmuş ve iskâna açılan coğrafya da özel bir anlam kazanmıştır. Netice itibarıyla bu çalışmada, Ordu-Giresun yöresindeki Oğuz yerleşimine dair tartışmalara, Çepni ağırlıklı anlatıyı dışlamadan fakat onu tek belirleyici unsur olmaktan çıkararak katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Tahrir defterlerine dayalı bu eleştirel okuma ile hem mahalli tarihin eksik ve karanlık noktalarının aydınlatılmasına mütevası bir katkı sunmak, hem de Oğuz boy sistemi merkezli Anadolu tarihini, erken Osmanlı kaynaklarının tanıklığı eşliğinde yeniden düşünmeye imkân tanıyan bir tartışma zemini oluşturmak hedeflenmektedir.

Oğuz Boy Kökenli Yer Adları

Alayuntlu/Alayundlu

Oğuzların Üçok koluna bağlı olan *Alayundlu* topluluğunun “*hayvanları iyi*” veya “*ala tenli at*” anlamına geldiği kaynaklarda belirtilmiştir (Halaçoğlu, 2011: 92-98; Sümer, 1999: 230, 342-343). Bu isme, bölgenin Osmanlı’ya devri aşamasında muhtevası oluşturulan tahrir defterlerinde köy adı olarak rastlanmaktadır. Buna göre 1455’te şimdiki Aybastı-Gölköy’e tekabül eden *Fidaverende/Fedâvernde* içinde 38 köyden biri Alayundu adıyla kaydedilmiştir. Esasında *Fidaverende/Fedâvernde*, Bulduk Kethüdâ adlı bir Türk beyinin komuta ettiği süvari birliğinin adıdır ve “*Bölük-i Fidaverende/Fedâverende*” şeklinde yazılmıştır (BOA TD, nr. 387: 602; Yediyıldız-Üstün, 1992: 139-169; *Alayundlu* topluluğunun Sivas Yeni İl’deki grubu için bkz. BOA TD, nr. 19: 266; BOA TD, nr. 79: 103, 126). Bu bilgi, bölgenin fethi esnasında Bulduk Bey’in emrindeki süvari bölüğüne mensup askerlerin aileleri ile birlikte bu mıntıkeyi yurt tuttuklarını göstermesi bakımından mühimdir. Söz konusu askeri zümrenin iskânıyla oluşan köyler içinde Alayundlu adının da olması Aybastı-Gölköy civarına gelip yerleşen topluluğun mensubiyetine dair de bir fikir vermektedir. Günümüzde Gölköy’e bağlı olan Alanyurt Köyü’nde, 1455’te 18 kişilik bir askerî zümre belirtilmiştir. Bu köyde yaşayanlar için “*kadimlik yurd*” sahibi oldukları, yörenin fethine doğrudan katıldıkları için kendilerine arazi verilen bölük mensuplarının mirasçıları, yani çocukları oldukları beyan edilmiştir. Ayrıca köyde 1 imam, emekli sipahiler; koyun sürüleri olan Şeyh Ali Ağa adlı bir beyden de söz edilmektedir (Yediyıldız ve Üstün, 2002: 167-169). Bölgede Alayuntlu adının geçtiği bir başka yer ise Tirebolu Karaahmetli köyüdür. XIX. yüzyılın başlarına kadar Alayuntlu adıyla takip edebildiğimiz köyün ismi zamanla Karaahmetli olarak değiştirilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında köy sakini olan Karaahmed Ağa’nın yörede etkin bir şahsiyet olmasından

kaynaklandığı söylenebilir (Alayuntlu'nun bugün Tirebolu'ya bağlı Karaahmetli köyü olduğuna dair ayrıntılı bilgi için bkz. Sümer, 1992e: 85, 222; Bostan, 2018: 22, 35, 42. 1486'da Alayuntlu köyünde neferler dışında 27 kişiden oluşan bir askerî grup (müsellem) kaydedilmiştir. Faruk Sümer, “*Oğuz boyuna mensuptur*” dediği köy halkının, Osmanlı idaresinden önce de Çepni beylerinin hizmetinde bulunduğunu ifade etmektedir. Yine köy halkı arasından 10 neferin cami ve zaviye görevlisi olarak kaydedildikleri görülmektedir. Öyle anlaşılıyor ki, Tirebolu sahil kesiminden Harşit vadisi boyunca şekillenen ulaşım rotası üzerinde bir Cuma Camisi ve onunla iltisaklı küçük bir zaviye/aşevi inşa edilmiş, görevlileri de bu köyden seçilmiştir. İsa Şeyh adlı dervişin mütevellisi olduğu zaviye, bahse konu olan yıllarda yoldan gelip geçen (*ayende-revende*) insanlara hizmet etmek üzere görevlendirilmiştir (BOA MAD, nr. 828, 716-718; Sümer, 1992: 56/4). Tahrir defterinde detayına ilişkin bilgiler verilen bu iskân faaliyetinin, Kürtün beyi Melik Ahmed Bey'in nezareti altında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Zira Alayuntlu topluluğunun iskân edildiği mıntıka, 1400'lü yıllarında Melik Ahmed Bey'in fethettiği Bedreme Kalesi'ni de içine almaktadır (Fatsa, 2024:158-159). Buradan hareketle, Oğuzların önemli bir kolu olan Alayuntlular, bölgenin fethi ve sonrasında gerçekleşen Türk iskânı sürecine iştirak etmişlerdir. Bu sıralarda bir yandan askerî görevler üstlenirken, diğer yandan da dini kurumlarda vazifelendirildikleri anlaşılmaktadır.

Avşar

Oğuzların Bozok koluna bağlı olan *Avşar* topluluğunun, “*çevik olma vasfı*” gibi özellikleri sıkça kaynaklarda yer almaktadır (Halaçoğlu, 2011: C. 1, 180-186; Sümer, 1999: 230, 270). Kelime manası olarak da “ava meraklı” (Sümer, 1991, C. 4, 160), “toplaşmak-üşüşmek” (Ercilasun, 2008: 16) gibi anlamlara geldiği ileri sürülmektedir. Onların savaşçı ve mücadeleci gibi özellikleri sayesinde Anadolu'nun birçok bölgesine yayıldıkları görülmektedir. Avşar yer ve topluluk adının Orta ve Doğu Karadeniz'de çok fazla yer almamasına rağmen onların Doğu Karadeniz'deki varlıklarını bazı araştırmacılar daha da eskilere götürebilmektedir (Tellioglu, 2023: 31-34). Bu durum bizlere Oğuz boylarının yörede yerleştikleri sıralarda kurdukları yerleşim birimlerinde henüz kendi boy adı verme geleneklerinin oluşmadığını göstermektedir. Anadolu'nun hemen her yöresine dağılmış olan Avşarları, daha önce Seyhun boylarında yaşadığı ve güçlü bir boy olarak, XII. yüzyılda Yakup Bey, Kuşdoğan ve oğlu Aydoğdu gibi kudretli liderler tarafından yönetildiği belirtilmektedir. Nitekim Aydoğdu Bey liderliğinde Melikşah gibi Selçuklu hükümdarıyla bile rekabet edebilecek düzeyde oldukları, tarihi kaynaklardan anlaşılmaktadır (Sümer, 1999: 270). Fakat onların asıl kudretli dönemleri

18. yüzyılda İran'da Safevî iktidarına son vererek başladıkları görülmektedir (Sümer, 1991:164-166).

Avşar adlı iskân birimine ilk olarak günümüzde Ordu merkeze tekabül eden coğrafyada 1455'te rastlanmaktadır. Bu tarihlerde yörede aralarında Ahi zümrelerinden reyanın da bulunduğu bir köy tespit edilmektedir. Ayrıca Şebinkarahisar'ın batısında, eski adı Firuz olan nahiyede 1520 ve 1597 tarihli defterlerde “*cemâ'at-i Avşar*” diye bir topluluktan söz edilmektedir. Bu topluluğun iskân olduğu “*mezra-i Afşar*” şeklindeki bir kaydının da olması bölgedeki Avşarları göstermesi bakımından önemlidir (KKA, TD, nr. 174: 140b; BOA TD, nr. 387: 570; Yediyıldız ve Üstün, 1992: 188-189). Son olarak 1520 ve 1569 tarihli defterlerde Suşehri'ne bağlı Avşar Köyü kaydedilmiştir. Fakat köy de o tarihlerde gayrimüslimlere rastlanmaktadır. Bu durum köyü kuran Avşarların zamanla iskan olundukları köyü boşalttıkları ve bu iskan birimine yeni gelen ahalinin de köy adını kullanmaya devam ettiğini göstermektedir (BOA TD, nr. 387: 590; BOA TD, nr. 478: 239-240).

Bayındır

Oğuzların Üçok koluna bağlı *Bayındır* topluluğu, Kaşgarlı Mahmud'un *Dîvânü lugâti't-Türk'ünde* “*Bayundur*” şeklinde belirtilmiştir (Kâşgarlı Mahmud, 2006: C. 1, 56). Tahrir defterlerinde, Anadolu'nun orta ve batısında 50'nin üzerinde köy ve mezra adı Bayındır olarak geçmektedir. Bayındır boyu Anadolu'nun Türkleşme sürecine katılmasının yanı sıra Akkoyunlu Devleti'ni kurup yönetmiş olması bu topluluğu önemli kılmaktadır. Bundan dolayı da yöneticileri *Bayındırhanzâde* olarak da anılmışlardır (Sümer, 1999, 315-318; Tellioglu, 2023: 159). Akkoyunlu beyleri ve onların eşlerinden bazıları kurdukları vakıflarla Bayburt-Karahisar-ı Şarkî hattında kalıcı olmak için muhtelif köylere ve kasabalara Cuma camileri ve zaviyeler tesis ederek bunu sağlamaya çalışmışlardır. Bayburt ve Karahisar-ı Şarkî'de Akkoyunlu vakıflarına dair bilgi verilirken Ferruhşâd Bey veya Uzun Hasan, *Bayındır* nispetiyle anılmıştır. Hatta nadiren de olsa Akkoyunlu Devleti'ne *Bayındıyye* denildiği de vakidir (Uzunçarşılı, 2003: 188). Uzun Hasan Bey tarafından Şebinkarahisar'da kurulan Hasan Şeyh vakfının vakfiyesinde “*sultân-ı a'zâm ve hakân-ı muazzam Bayındır Hasan bin Ali*” ifadesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yine aynı aileden Kutlu Bey, Şah Hatun ve Selçukşah Hatun vakıflarına ait eski evrakta da söz konusu kavrama atıflar yapılmıştır (VGM VD, nr. 582/1: 104/70 Rebiulahir 963; BOA MAD, nr. 5152: 288; BOA TD, nr. 387: 840-844; BOA TD, nr. 199: 85-87, 90; BOA TD, nr. 966: 330; KKA TD, nr. 46: 96b).

Bu çalışmanın kapsamına giren mıntıkada, sadece bir yerde Bayındır boyuna atıf yapılmış, Bulancak ilçesinin güneyinde Bayındır köyü bu boyun hatırasını taşımaktadır. Ancak, Bayındır boyuna mensup insanların bu günkü Şebinkarahisar ve civarına gelip yerleştiklerine dair muhkem bilgiler de bulunmaktadır. Örneğin, Suşehri'ne bağlı bir mıntıkada meskûn “*cemâ'at-i Bayındır*” ve “*mezra-i Bayındır*” şeklinde bir topluluktan bahsedilmektedir. Bu toplulukta 5 hane kaydedilmiştir (BOA TD, nr. 387: 588, 621; BOA TD, nr. 482: 185; Halaçoğlu, 2011: 266; Yediyıldız ve Üstün, 1992: 64; Fatsa, 2018: 234). Bu durumun yörede Bayındır köy adına az rastlanmasına rağmen onların topluluk olarak da yörede güçlü olarak varlıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

1455'te günümüz Piraziz/Bulancak sınırları içerisinde bulunan Divan-ı Elmalu tabi-i Bendehor'da Bayındır adına rastlanmaktadır. Bu köyde 16 nefer ve içerisinde 1'i imamdır (Yediyıldız ve Üstün, 1992: 84). Bu topluluğun söz konusu yere ne vakit ve hangi vesileyle geldikleri tam olarak bilinmemesine karşın tahririn yapıldığı dönemlerde Akkoyunluların başında bulunan Uzun Hasan'ın Canik Dağları'nı aşarak Karadeniz sahillerine inme çabası içinde olduğu, bundan dolayı Trabzon Rum Devleti ile akrabalıklar tesis ettiği ve yukarıda arz edildiği gibi Şebinkarahisar'da zaviye kurduğu bilinmektedir. Hatta Uzun Hasan'ın oğlu Uğurlu Mehmed Bey adına, aynı ilçede bulunan *Uğurlu Çiftliği*'nde rastlanması bu iddiaları desteklemektedir (Uzunçarşılı, 2003: 188-191; Akşit, 2000: 23-27). Bu durum, Bayındır Boyunun Ordu-Giresun yöresinde kalıcı olma çabalarını göstermesi bakımından mühimdir.

Çepni

Anadolu topraklarının Türkleşme mücadelesinde öncü rolü alan boylardan biri de Çepnilerdir. Reşidüddin'e göre Çepni'nin anlamını “*nerede yağı/düşman görse hemen savaşır*” şeklindedir (Reşidüddin Fazlullah, Tahran 1373: 60-61). Onların bu savaşçı yönleri dağıldıkları sahalarında çok olmasına neden olmuştur. Tahrir defterlerine göre Sivas, Sinop, Tokat, Amasya, Ankara, Çankırı, Çorum, Kastamonu, Bolu, Bursa, Balıkesir, Ordu ve Giresun'da çok sayıda Çepni adlı yer ve cemaat isimlerinin çoklu bu durumu kuvvetlendirmektedir (BOA TD, nr. 387: 445, 496, 518; BOA TD, nr. 288: 562-571, 575-601, 606-630, 632, 782; Sümer, 1999: 322-323; Sümer, 1992c; Yavuz, 2022). Bu çalışmanın ilgi alanı olan Ordu-Giresun yöresinde de hâkim unsur Çepni adlı yerleşim birimleridir. Köy veya mezra adları farklı olsa bile çok sayıda yerin bu Türk topluluğu tarafından iskâna açıldığı, eski kayıtlara intikal eden şahıs adlarından anlaşılmaktadır. Nitekim tahrir defterlerinde ancak 4-5 adet köyün *Çepni* adıyla yazılmış olsa da yöredeki Çepni nüfusunun gerçek rakamları bu durumun çok daha fazladır. Coğrafyanın

XV. ve XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri Işığında Ordu-Giresun Yöresinde Oğuz Boy İsimli Toponimler ve Etnodemografik Yapının İnşası

özelliklerine, iskâna konu şahısların sosyal durumlarına ve mesleki alanlarına atfen verilmiş yer adlarının ekseriyeti Çepnilere ait olması bu iddiayı desteklemesi bakımından önemlidir.

Tahrir defterlerinde Ünye, Akkuş, Terme ve Çarşamba yöresinde Çepni adına pek rastlanmazken, doğuya doğru gidildikçe şahıs ve yer adı olarak bu kavram dikkat çekmeye başlar. Gölköy'de *Çetilli*'nin eski adı Çepni'dir. 1455 tarihli kayıtlara göre söz konusu köy Mehmed Çepni ve Ahmed Çepni diye iki şahıs tarafından kurulmuştur. Kethüdâ Süleyman adlı şahsın yönetici olduğu köyün "*kadimlik yer*" diye anılması, Osmanlı öncesine işaret etmektedir (BOA TD, nr. 13: 182-183). Bölük-i Geriş-i Alibeğce'de bulunan ve günümüzde Kabadüz sınırları içinde kalan *Çepnilü Köyü* de aynı dönemde iskâna konu olmuştur. Bu köy kapsamında iki çiftlik arazisi ve "*kadimlik yurt*" olan iki adet de mezranın varlığı, köyün fetih sürecinde yerleşime açıldığını ve geniş ziraî alanlara sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu köy hisseli olarak kaydedilmiştir (BOA TD, nr. 13: 118-120). Yine günümüzde Perşembe Belice köyüne tekabül eden 3 neferli Çepni köyünü de burada anmak gerekir. Köydeki süvari hassa çiftliği, tarıma elverişli arazilerin varlığına da işaret kabul edilebilir (Yediyıldız ve Üstün, 1992: 93-95, 121-122, 196).

Giresun merkez ilçe ile Keşap ilçesinin kapsadığı alanın Osmanlı idaresine geçiş aşamasındaki adının "*Vilâyet-i Çepni der-Liva-i Trabzon*" (BOA MAD, nr. 828: 713, 734; BOA TD, nr. 52: 596-694) şeklinde olduğunun tahrir defterlerinde açık bir dille belirtilmiş olması, esasında Çepni boyuna mensup insanların yoğun olarak yaşadığı mıntikalardan birini bize tarif etmektedir. Bu bölgedeki köy ve topluluk adları farklı olsa bile, hâkim unsurun kimliğini ele vermesi bakımından mühimdir. Yine Espiye ilçesinden Ağasar vadisine kadar güneyindeki yaylalar, kuzeyi denizle çevrili coğrafyaya "*Zeâmet-i Kürtün, hâshâ-i mîr-i liva-i Trabzon*" denilmiş ve zamanla Kürtünlü tabiriyle Çepni adı iç içe geçerek birbiri yerine kullanılmıştır (BOA MAD, 828: 712-747; Şahin, 2024: 77-99; Fatsa, 2024: 57-75). Öte yandan Kürtün mıntikasına Osmanlı idaresine geçiş öncesinde ve geçiş aşamasında hükmetmiş olan beylerin, ağaların ve onların hizmetkârlarının Çepni adıyla "*Çepni beyleri, oğlanları*" gibi terkiplerle anılması da bu fikri desteklemektedir (Şahin, 2024: 77-99).

Bu bölgenin fethini gerçekleştiren Melik Ahmed Bey'in "*Kürtün Beyi idi, asılda Bedreme hisarın kâfirden ol fethetmiştir*" diye tahrir defterinde bir bilginin olması, ayrıca Giresun Kalesi ve çevresini fetheden Süleyman Bey'in "*Mîr-i Çepniyân*" (BOA MAD, nr. 828: 722; BOA TD, nr. 52: 678; BOA TD, nr. 387: 763; BOA TD, nr. 288: 620) diye yazılması, bölgede Çepni boyuna mensup insanların ekseriyeti teşkil ettiğini çok net olarak ortaya koymaktadır.

Döger

Oğuzların Bozok koluna bağlı boylardan biri olan *Dögerlerin*, “*toplanmak*”, “*toplanmak için bir araya gelenler*” (Sümer, 1994: 514) veya dönmek, yuvarlanmak (Ercilasun, 2008: 15) manalarına geldiği iddia edilmektedir. Onların İslamiyet öncesi Türk tarihinde mühim bir mevkiye sahip oldukları ifade edilir. Anadolu’nun fethinde büyük rolü olan Artuklular’ın, Döger boyuna mensup olduğu düşünülmektedir (Sümer, 1999: 258; Alptekin, 1998: 415-418). Dögerlerden bir grubun Suriye’de Caber civarında yaşadıkları ve Salim Beğ adlı bir beyin yönetiminde Memluk topraklarında kendilerine yeni yurt aradıkları, ancak bunda pek de başarı sağlayamadıkları bilinmektedir. Bu bölgenin Osmanlı idaresine geçişini müteakip Halep ve Hama civarında iskân edildiği belirtilen (Sümer, 1999: 259-266) söz konusu zümrenin, Karadeniz Bölgesi’ne hangi yolla, nasıl geldiği ve geliş tarihleri tam olarak açık değildir. 1455, 1485/1486 tarihli defterlerde de bu topluluğa yer verilmemiştir. Ancak Refahiye’ye bağlı Gercanis nahiyesinde bir mezranın bu adla yazılması (BOA TD, nr. 387: 799), onların Erzincan üzerinden intikal etmiş olabilme ihtimalini düşündürmektedir.

Döger topluluğuna yörede ilk olarak 1515’te rastlanmaktadır. Bu tarihte günümüzde Espiye ilçesinin Soğukpınar beldesine tekabül eden coğrafyada iskân edildiklerine dair bilgiler yer almaktadır. Bayramoğulları Beyliği’nin kurucusu olan Gazi Bayram Bey’in hatırasını yansıtan Bayramoğlu nahiyesi içindeki köylerden birinde yaşayan Dögerler, Emir Han Ağa adlı bir Çepni beyine vergi ödemekle yükümlüdür. Söz konusu beyin “*Emirhan Ağa veled-i Emirze, Serasker-i Çepni*” (BOA TD, nr. 52: 720) şeklinde kaydedilmiş olması, önemli bir bilgiyi hatıra getirmektedir. Yani Emir Han Ağa, kaydın yapıldığı yıllarda Çepnilerden oluşan bir askerî gruba komuta etmektedir. Emirhan Ağa’ya bağlı mıntıkada Keçiköy, Ağulluca (Avluca), Ağruk ve Kandavur köyleri yer almaktadır. Devrin şartları gereği burası iki cuma merkezine ayrılmış, Döger Cami ve Kandavur Cami diye iki ibadethaneye yer verilmiştir. Camiler bünyesinde fakihlere rastlanması Döger’lerin de yaşadığı mıntıkadaki ahalinin kitabi İslam’a aşına olduklarını ilk olarak akla getirmektedir (BOA MAD, nr. 828: 713-714; BOA TD, nr. 288: 630-631; BOA TD, nr. 387: 754; KKA, TD, nr. 43: 83b).

Eymür

Oğuzların Üçok koluna bağlı olan *Eymür* (Eymir) boyunun adına Anadolu’da 71 yerde rastlanır. Buradan hareketle Eymürler’in Anadolu’nun bir Türk yurdu haline gelmesinde mühim derecede rol oynayan büyük boylardan biri olduğunu söyleyebilmekteyiz. Bu adın “*çok iyi ve zengin*” anlamına geldiği, Oğuz boyları listesinde 11’inci sırada yer aldığı, klasik kaynaklarda

XV. ve XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri Işığında Ordu-Giresun Yöresinde Oğuz Boy İsimli Toponimler ve Etnodemografik Yapının İnşası

rivayet edilir. Eymür adına daha çok Tokat-Sivas yöresinde rastlanırken, Çoruh-Kelkit vadisinin kuzeyinde sadece 4 yerde geçmektedir (BOA TD, nr. 387: 449, 467, 473, 478, 507, 514; Sümer, 1995: 551-552; Sümer, 1999: 339). Bunlardan ilki, 1455 tarihli defterde Niyabet-i Geriş-i Şayıplü’de bulunan günümüz Ulubey ilçesinin Güzelyurt Beldesine tekabül eden coğrafyadaki Eymür köyüdür. Bahse konu olan tarihte 2’şer mezra ve çiftliği bulunan köyün 21 hane olduğu ve 4 kişiden oluşan bir grubun da tekkedâr yazıldığı görülmektedir. Tekkedâr olanlar arasında bulunan Keykubad adlı şahsın babası Eymür Hasan’ın, 1427’de tanzim edilen Hızır Paşa defterine kaydedildiği ve köydeki çiftliklerin de “*kadimlik yurd*” olduğu; hatta aynı mıntıka içinde “*Mezra-i Bayram Gazi*” diye Bayram Bey adına bir de ekinlik olduğuna dair bilgiler vardır. Bu durum söz konusu köyün fetih ve iskân döneminde kurulduğunu işaret etmektedir. Bu tarihten yaklaşık 30 yıl sonra yapılan kayıtlarda Eymür köyünde sosyal hayatın canlılığının sürdürdüğü, Şeyh Mezid ile oğlu Şeyh Safa yönetiminde, bu köy yakınından geçen kervan yolu üzerindeki zaviye hizmetine devam edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca nüfus potansiyeli nitelikli görülmüş olmalı ki, ilerleyen yıllarda Hafzamana Kalesi’nin muhafızları bu köyden teşkil edilmiştir (BOA TD, nr. 387: 602; Yediyıldız ve Üstün, 1992: 256-261; Yediyıldız ve Üstün, 2002: 248-253; Öz- Acun, 2008: 241). Kethüda Şayıp Bey tarafından yönetildiği belirtilen bu mntıkada 12 köyden sadece Eymür köyü, topluluk adıyla yazılmış, başka bir boy, oymak veya cemaat adına yer verilmemiştir. Bu durum Şayıp Bey’in ve idaresi altındaki köy sakinlerinin de Eymür Boyuna mensup olma ihtimalini artırmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu topluluğun buradaki varlığı sadece Eymür köyündeki hane sayısından ibaret olmamalıdır.

Karadeniz Bölgesi’nin Türkleşme sürecinde, göç ve nüfus hareketleri bakımından önemli bir yere sahip olan Bayburt-Kelkit bölgesinde de bu isme yer verilmiştir. 1516 tarihli defterde Bayburt’a bağlı 3 haneli Eymür köyü Müslüman bir Türk yerleşimidir. Bu tarihten sonra yapılan kayıtlarda *nöker* ve *nökerzâde* (Moğolca’da asker) şahısların ve bir de Mescid olduğundan söz edilmiştir (BOA TD, nr. 60: 186; BOA TD, nr. 966: 139; KKA TD, nr. 46: 36b). Yine 1520 ve 1569 tarihli kayıtlarda Suşehri kapsamında gösterilen köyler arasında Eymür adı ile anılan bir yerleşim yeri söz konusu edilmiştir (BOA TD, nr. 387: 591; BOA TD, nr. 478: 245; Öz ve Acun, 2008: 84). Bu verilerden anlıyoruz ki, Eymür topluluğu, Karadeniz Bölgesinin fethine iştirakçi olarak katılmış, fetih sonrası bazı vakıf kurumlarda görevler üstlenmişlerdir. Bundan dolayı onlar hakkındaki kayıtlarda onların askeri ve dini nitelikleriyle ilgili bilgilerin yer aldığı görülmektedir.

İğdir

Oğuzların Üçok koluna bağlı olan bu topluluğun kelime manasının “iyilik, büyüklük ve yiğitlik” gibi anlamlara geldiği iddia edilmektedir (Sümer, 2000: 523). Tarihi ve coğrafik kaynaklarda adı çok az geçer. Anadolu genelinde 45, Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesinde ise sadece 4 yerde söz edilmiştir ki, bunlar Canik, Kemah, Kelkit ve Bayburt’tur (Sümer, 1999: 346,423; Halaçoğlu, 2011: 1094-1099). 1455 tarihli defterde Canik vilayetine bağlı Kırık nahiyesi içinde 5 neferli küçük bir yerleşim birimi belirtilmiştir. Esasında bu yerleşim ünitesini kuran şahsın adı da *İğdir* olarak gösterilmiştir (Yediyıldız ve Üstün, 1992: 389). İlerleyen yıllara ait kayıtlarda meskûn bir mahal olarak anılmasa da günümüzde Dereli ’ye bağlı Konuklu Köyü’nün iki haneli bir mahallesi olarak aynı adı taşımaya devam etmektedir (Fatsa, 2017: 101). Kemah’a bağlı Kuruçay nahiyesi köylerinden birinin adı da İğdir’dir. Burası 1520’da Murad Şeyh adlı bir derviş tarafından tesis edilen zaviye vesilesiyle 3 haneli köy olarak kaydedilmiştir (Köyde bulunan diğer hane sahipleri (Hızır, Derviş Mahmud ve Şeyh Murad) de aslında bu zaviyede görevlidir. BOA TD, nr., 60: 199; BOA TD, nr. 168: 100; BOA TD, nr. 387: 642; BOA TD, nr. 540: 144-145; KKA TD, nr. 41: 175b). Yine aynı bölgede Kelkit nahiyesi içinde, *Kızılbaş Fetreti* (Miroğlu, 2014: 48-51) yüzünden 1516’da viran duruma düşmüş köylerden birinin adı da İğdir olarak belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi Karadeniz Bölgesinde, az sayıda köy *İğdir* adıyla kayda geçmiştir. Bunlar da nüfus bakımından oldukça zayıftır. Anadolu’da Tarsus, Koçhisar, Teke, Hamid ve Menteşe sancaklarında; Anadolu haricinde ise İran ve Hazar ötesinde bu isme daha çok yer verilmiştir (Sümer, 1999: 347-348).

Karkın

Oğuzların Bozok koluna bağlı *Karkın/Kargın* boyunun anlamı “taşkın ve doyurucu” şeklinde tarif edilmiştir. Sümer, bazı farklılıkları bakımından bu boyun Kalaç/Halaç Türkleri ile aynı olduğunu ileri sürmektedir. Anadolu’da 89 yerde adı geçen boyun, tahrir defterlerinde *Gargın, Karkun, Karkınlu ve Kargın* şeklinde ufak farklılıklarla imla edildiğini söyleyebiliriz (Sümer, 2001: 498-499; bazı araştırmacılar bu boyu “çoğaltmakla” ilişkilendirir Ercilasun, 2008: 18). Anadolu’nun fetih ve iskânında önemli rolü bulunan Karkınlar, Karadeniz’de sadece Karahisar-ı Şarki ve Bayramlı içinde zikredilmiştir. 1455 tarihli tahrir defterinde günümüzde Gülyalı ilçesi kapsamına tekabül eden Bedirli’ye bağlı 12 köyden biri olarak *Karkınlu* da zikredilmiştir. Bu kayıta geçen *Bedirli* imlası, bölgeyi fethederek iskâna açan ve bir Ahi lideri olduğu anlaşılan Bedir Bey’in hatırasını yansıtmaktadır. 1455’te 19 haneli orta ölçekli olan Karkın köyünde, bir de hassa çiftliği vardır. Bu tarihten yaklaşık 30 yıl sonraya ait kayıtlarda

XV. ve XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri Işığında Ordu-Giresun Yöresinde Oğuz Boy İsimli Toponimler ve Etnodemografik Yapının İnşası

Karkın köyünde hane sayısı 20 olarak tespit edilmiştir. Köy halkından 1 kişi *imam*, başka biri de *müezzin* yazılmıştır. 1642 yılına ait avarız kayıtlarında ise 6 haneli küçük bir köy olarak varlığını devam ettirmiştir (Yediyıldız ve Üstün, 1992: 28; Öz ve Acun, 2008: 217; bu boy hakkında detaylı bilgi için bkz. Gülten, 2004).

1520 tarihli muhasebe defterinde Karahisar-ı Şarkî’de Naiplü nahiyesine bağlı, ancak münhal/boş gösterilmiş bir mezra olarak yazılmıştır. Hariçten ekilip biçilen Karkın mezrasının 500 akçe zirai gelirden söz edilmiştir. 1569 yılı kaydında da meskun olmayıp hariçten ekilen mezra gösterilmiştir. Bunlara bakarak daha önce buranın Karkın topluluğunca iskân edildiği, ancak bilemediğimiz bazı sebeplerle münhal kaldığı fikri akla gelebilir. 1642 yılı kayıtlarında ise buranın 6 haneli küçük bir köy olarak iskâna açıldığı ifade edilmiştir (BOA TD, nr. 387: 569; BOA TD, nr. 482: 46; Öz ve Acun, 2008: 148). Köy, her ne kadar *Kargın* adı taşısa da yeni sakinlerinin bu boya mensubiyeti konusunda bir değerlendirme yapmak isabetli olmayabilir.

Kayı

Kayılar, Oğuzların Bozok koluna bağlı olarak tarihte *Kayı*, *Kayık* gibi isimlerle anılarak “*en mühim ve en asil boy*” olarak vasıflandırılır. Kelime manası olarak da “*sağlam*” anlamına geldiği söylenmektedir (Sümer, 2022: 77; Ercilasun, 2008: 11). İçlerinden çok sayıda hükümdar çıkması, çok eski/köklü oluşları ve kitle olarak büyüklükleri bu durumun nedenlerinden biri olmalıdır. Oğuzların İslamiyet’i kabul aşamasında, Amu-derya civarında Korkut Bey komutasında 40.000 atlıdan oluşan bir güce sahip oldukları rivayet edilir. XIV. yüzyılda Anadolu’nun orta ve batı kesimi ağırlıklı olmak üzere 94 yerleşimin Kayı imlasıyla yazıldığını tahrir defterleri üzerinden tespit edebilmektedir (Sümer, 1999: 235-237). Bu çalışmanın ilgi alanına giren coğrafyada, sadece Ordu iline bağlı Çaybaşı’nın tarihinde bu boy ismi bölük adıyla kayıtlara girmiştir. İstisnai bir örnek olarak *Kayı Bölüğü*’nden bahseden 1485 tarihli tahrir defterindeki kayıtları bu bağlamda yöredeki Kayıları göstermesi bakımından önemlidir (Yavuz, 2025: 391-399).

Osmanlı’nın bölgeyi devralması aşamasında hazırlanan tahrir defterinin Terme-Ünye arasındaki coğrafyaya tekabül eden kısmında *Manastır*, *Kara Mihal*, *Havzı* ve *Pakal* (*Yaftal*) diye, birbiri ardınca sıralı köylerden söz edilirken “*Bölük-i Kayı*, *ez-takrir-i Kethüdâ Ece/ Mescid-i Kayı*” (BOA TD, nr. 1084/1: 58b-64b; İB. AK, MC, nr. 85: 58b-64b) diye kısa, ama önemli bir ifade kullanılmıştır. Fetih ve iskân sürecine ışık tutan bu ifadeden anlıyor ki, Kethüda Ece adlı bir Türk Beyi’nin yönettiği Kayılardan oluşan bir bölük/birlik, adı geçen köyleri iskâna açmıştır. Burası günümüzde Ordu ilinin Çaybaşı ilçesine tekabül etmektedir. Kayı boyuna

mensup askerî zümrenin buraya yerleşmesiyle ortaya çıkan köylerden Manastır, aynı zamanda bir Ahi lideri olan Şeyh Çiledâr'ın mütevellisi olduğu vakfa bağlı Cuma camisi ve zaviyenin tesis edildiği mekân olarak seçilmiştir. Aynı mıntıkada bir de *Mescid-i Zülfikâr* diye başka bir ibadethane daha vardır (Dağdelen, 2010: 301-310).

Günümüzde Çaybaşı ilçesine bağlı Tekke Mahallesi olarak bilinen Manastır köyü halkının bir kısmı (26 nefer) bu iki ibadethanede görevlendirilmiştir. Bu görevliler arasında *imam, hatip, hizmetkâr* ve Ahilerin yanı sıra, Şeyh Çiledâr ahfadından Şeyh Salih'in mütevellisi olduğu zaviye personelinin varlığı da dikkat çekmektedir (İB. AK, MC, nr. 85: 58b-64b). Öyle anlaşılıyor ki, Ece Bey komutasındaki Kayılar, bir Hıristiyan yerleşkesi olan bu mıntıkayı fethederek iskâna açmış, buradan geçen yolu da bir Cuma Camisi ve ilişkisine de bir zaviye kurarak kontrol altına almıştır. Bu topluluğun Ordu yöresine hangi yolla ve ne zaman geldiğine dair detaylı bilgiler henüz mevcut değildir. Ancak Manastır köyünün kayıtlarında *çiledârân (okçu dervişler)* zümresinden olduğu belirtilerek Ahi Haddad adlı demir ustasından söz edilirken “*Kırk yıldan beru muaf ola geldi deyü şahadet etdiler. Amma temessükleri zâyi olmuş*” (BOA TD, nr. 1084: 61a; MC, nr. 85: 60a-64a) şeklindeki ifade, bir zaman aralığına işaret etmektedir. Tahrir kaydının 1480’li yıllarda yapıldığı düşünülürse, Söz konusu boyun, 1440’lı yıllarda veya daha önceki tarihlerde buralarda meskûn olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun, bölgenin fethi ve ilk iskânı sürecine Kayılardan bir grubun iştirak ederek yerleştirdikleri göstermesi bakımından mühimdir (Yavuz, 2025: 391-399). Kayı bölüğünün yanı sıra Karadeniz Bölgesi’nde bahse konu olan boya dair başka yer adlarına da rastlanmaktadır. Bunlar arasında Ordu ve Giresun hattına yakın olan köyler şu şekildedir; Kavak kazasında 31 haneli Kayı köyü, Kemah Düğünlü nahiyesinde 4 haneli Kayı köyü; Suşehri (şimdi Akıncılar)’a bağlı iken 1520’da münhal gösterilmiş olan Kayı köyüdür (BOA TD, nr. 387: 586, 697, 798). Ancak bunların hiçbirisi Kayı bölüğü gibi askeri bir mahiyet arz etmemektedir.

Kınık

Oğuzların Üçok koluna bağlı olan bu boyun adının anlamı “*her yerde yüce*” şeklinde tarif edilmiştir. Boy içinden Selçuklu hanedanını çıkarmasıyla da ün kazanmıştır (Sümer, 1999: 349-356; Sümer, 2022: 418-419). Devletin kuruluşunda ve büyük bir imparatorluk halini almasındaki rolü dolayısıyla Selçuklu ülkesinin her yerine dağılmışlardır. Osmanlı tahrir defterlerinde Kınık’lara ait 81 yer adı tespit edilmiştir. Bu da Anadolu’nun Türk yurdu haline gelmesinde Kayı, Avşar, Çepni ve diğer birkaç boy ile birlikte Kınık boyunun da öncü rol oynadığını ortaya koymaktadır (Sümer, 1999: 356-357, 425-426).

XV. ve XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri Işığında Ordu-Giresun Yöresinde Oğuz Boy İsimli Toponimler ve Etnodemografik Yapının İnşası

Anadolu'da Adana, Ankara, Konya, Kastamonu, Malatya ve Sivas yöresinde iskân edilmiş olan Kınık boyu mensupları, Ordu-Giresun yöresinde sadece Karahisar-ı Şarkî'de adı geçer. Günümüzde ilçe merkezinin güneybatısında hala aynı adla anılmaktadır. Bölgenin 1485 tarihli tahrir defterinde bu köyden söz edilmemiştir. Ancak 1520'ye gelindiğinde yörede 2 tane Kınık adına rastlamaktayız. Bunlardan Yukarı Kınık köyünde 6 hane, Aşağı Kınık köyünde ise 5 hane kaydedilmiştir. Büyük ihtimalle tek köy olarak kurulan bu yerleşim zamanla coğrafyasından dolayı aşağı ve yukarı olarak 2'ye ayrılmıştır (BOA TD, nr. 37: 580, 582). 1569'a gelindiğinde köylerde önemli bir nüfus artışı gerçekleştiği görülmektedir. Bu köylerden Yukarı Kınık'ta 19, Aşağı Kınıkta 10 hane kaydedilmiştir. Yukarı Kınık köyünün Boşviran, Kuşnecan ve Hana(?) adlı mezraları da vardır. 1642 tarihli avarızda köy, *Kınık-ı Bâlâ* ve *Kınık-ı Zîr* diye kaydedilmiştir. 17 hanenin yaşadığı Kınık köyünde, Mehmed adlı şahsın Ömer Ruşenî tarikatından olması dolayısıyla avarızdan muaf tutulmuştur (BOA TD, nr. 478: 163; BOA TD, nr. 482: 150; KKA TD, nr. 174: 74b-75a; Öz-Acun, 2002: 31, 45).

Yıva

Oğuzların Üçok koluna bağlı mensup olan bu boyun Dîvânü lügâti't-Türk'te adı *Yava* olup “*Oğuzlardan bir kabiledir*” diye kısaca tarif edilmiştir, ancak anlamı hakkında bilgi verilmemiştir (Kaşgarlı Mahmud, 2006: 27). Faruk Sümer, başka kaynakları da esas alarak 12. yüzyılda bu Türk boyundan “*el-İvâiyye*” ve “*İva*” şeklinde söz edildiğini ve “*mertebesi üstün*” anlama geldiğini belirtmiştir. Daha önce İran'ın Hemedan bölgesinin batısında yaşan bu topluluğun, Musul atabeyi İmadüddin Zengî tarafından Suriye'de Halep civarına getirilip yerleştirildiği rivayet edilmektedir. 13. yüzyıl başlarında Moğollara karşı Abbasi halifeliği yanında ve Selçuklu ordusunda görev üstlenmiş olan Yıva boyunun en ünlü beyi olarak Şihâbeddin Süleyman kabul edilir (Sümer, 1992: 349-356; Sümer, 2013a: 547-549).

Tahrir defterlerinde Anadolu genelinde 18 kez bu isme rastlanmaktadır. Ordu-Giresun yöresinde ise sadece 2 yerde Yıva ve türevlerine yer verilmiştir. Günümüzde Giresun'a bağlı Dereli ilçesi Yavuzk Kemal Beldesi'ne bağlı Yuva ve Hapan mahalleleri bahse konu yerlerdir (Halaçoğlu, 2011: 2359-2374; Sümer, 1992: 424). Nitekim 1455 tarihli tahrir defterinde Yuva Mahallesi “*karye-i Toğdulu bi ism-i Yuva-yı Büzürk*” diye yazılmıştır. Bu terkipte “*Toğdulu*” kavramının ne anlama geldiği bilinmemektedir. Ancak terkipteki ikinci kavramın Yıva boyundan bir topluluğa işaret ettiği aşikârdır (*Toğdulu* imlası, muhtemelen bir yazım hatasıdır. Zira köy yakınlarında bulunan *Davutlu* Ormanı'nın varlığı, Davut adlı bir şahsın yer adına dönüşümü esnasında bu hatalı; yazımı akla getirmektedir. Bkz. Coşkun (D.1926-Kızıltaş köyü); Kırnak (D. 1934-Kızıltaş köyü); Yediyıldız ve Üstün, 1992: 384). Bu tarihlerde 3'ü müselleme

olmak üzere 7 hanenin burada yaşadığı haber verilmiştir. Yine aynı mıntıkadaki Hapan mahallesi ise “*karye-i İşren bi-ism-i Yuva-yı küçük*” şeklinde kayıtlar mevcuttur (Halaçoğlu, 2011: 2359-2374; Sümer, 1999: 424; Yediyıldız ve Üstün, 1992: 382, 384).

Burada yer adına dönüşen *İşren* kavramı, muhtemelen köyde mukim 3 neferlik eşkinciden adını almıştır. Defterde bu kişiler “*el-müsellemiye, kadimlik çiftliğine eşer, eşküncüdür, 3 nefer*” diye kaydedilmiştir. Yani bölgenin fethi esnasında toprak sahibi oldukları, köyün bu kişilerce iskâna açıldığı belirtilmek istenmiştir. Köyde bulunan Mevlâna Yusuf Fakı, Mevlâna Musa Fakı, Ali Fakı, Bedir Fakı ve oğlu Mevlâna Hasan Fakı gibi ilmiye mensubu şahısların varlığı, cami, mektep-medrese gibi dini kurumlara işaret etmektedir. Nitekim Hapan ile Kızıлтаş köyü arasında Alaeddin Savcı Bey tarafından 14. yüzyıl başlarında kurulmuş bir medresenin varlığı bilinmemektedir (Fatsa, 2023: 32-33). Ayrıca Yuva Mahallesi'nin Soğukpınar mevkiinde de bir medrese olduğunu ve 17. Yüzyılda Seyyid Habib Efendi ile oğlu Seyyid Sinan adlı şahısların burada müderrislik yaptığı anlaşılmaktadır (Yediyıldız ve Üstün, 1992: 382; BOA. EV. MH. TİK. 38: 20-24; EV. MKT. 872: 45-46; EV. MKT. 2637: 11; GŞS, nr. 1437: 30; GŞS, nr. 1445: 114; EV. d, nr. 14852: 6b; Öz ve Acun, 2008: 205). Bu bilgilerden hareketle, Çepni oymaklarıyla birlikte bölgeye gelmiş olan Yıva topluluğu, birbiriyle iltisaklı iki köy kurarak fetihden sonraki iskân sürecine iştirak etmişlerdir.

Yüreğir

Oğuzların Üçok kolundan olan bu boyun adı tahrir defterlerinde ve Dîvânü lügâti't-Türk'te *Yüreğir* veya *Üreğir* şeklinde geçer. Eski kaynaklarda “*daima iyi iş gören ve düzen kuran*” anlamına geldiği ifade edilen söz konusu boyun damgasında *bir yay ve üç ok* bulunur (BOA MAD, nr. 828: 714; BOA TD, nr. 387: 593; Kaşgarlı Mahmud, 2006: 57). Bu simgesel durum onların savaşçı kültüre sahip olduklarına delalet eder. Bu isim Anadolu'da 44 yerde, Ordu-Giresun yöresinde ise sadece 2 yerde geçer. Yüreğir adının geçtiği yerlerin çoğu Kastamonu, Hamid-ili, Ankara, Bozok (Yozgat) ve Şebinkarahisar civarındadır. Ayrıca Sivas'tan Batı Anadolu'ya kadar uzanan coğrafyada da bu adı taşıyan köylere rastlanmaktadır (BOA MAD, nr. 828: 714-715; Sümer, 1992: 344-346, 422; Sümer, 2013b: 52-53).

Ordu-Giresun yöresine ait tahrirlerden ilk olarak 1486 tarihli defterde Zeamet-i Kürtün denilen mıntika içinde 15 haneli bir köy olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarihte köyde bulunan neferlerden 9'u Bedreme Cami'nde görevli gösterilmiştir. Bunlardan Mustafa Fakı *imam-hatip* olarak kaydedilmiştir. Köydeki 5 kişi de camide tedrisat ile görevli (fakih) kaydedilmiştir. Ayrıca 8'i müsellemler, 8'i de muaf olmak üzere toplam 16 nefer de muhtemelen askeri

hizmetlerde istihdam edilmiştir. Tirebolu ilçesinin doğusunda sahilde halkın *Ülevür* diye andığı bu köyün resmi adı Karademir'dir. Aynı defterin başka bir yerinde ise, Kürtün mıntikasını ve Bedreme Kalesi'nin fetheden Melik Ahmed Bey'in, Mevlâna Ede Derviş'e bir zaviye kurdurduğu bilgisi verilmiştir (BOA MAD, nr. 828: 62-63, 714; Bedreme Kalesi, Melik Ahmed Bey ve Mevlâna Ede Derviş hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Fatsa, 2023: 157-159). Öyle anlaşılıyor ki, Melik Ahmed Bey'in, fetih sonrası karargâh haline getirdiği Bedreme Kalesi çevresinde bir Cuma Cami ve bir de zaviye inşa edilmiş, dolayısıyla burası toplanma yeri haline gelmiştir. Harşit vadisi üzerinden gelip/geçenlerin uğrak noktasında Yüreğir halkı da *müsellem*, *mülazım* ve *muaflik* statüleriyle kamu hizmeti üstlenmiştir.

Yüreğir oymağının buraya ne vakit ve hangi yollarla geldiğine dair detaylı bilgiler mevcut değildir. Ancak, Osmanlı sonrası 1500'lü yıllarda onlar hakkında yörede izlerin giderek yoğunlaştığı ve göçlerle bu mıntikanın 1515'te bir idari alana/nahiyeye dönüştüğü anlaşılmaktadır. Buna göre Yüreğir nahiyesi, Tirebolu ile Görele arasında kalan Karaburun-İsmailbeyli'nin güneyinde Boğalı Köyü'nden itibaren güneybatıda Boynuyoğun'a kadar uzanan dar ve uzun bir yöre olup 13 köyü ihtiva etmektedir. Demek ki yöreye, Yüreğir boyundan başka gruplar da gelip yerleşmiş, böylece yoğunlaşan nüfus ve genişleyen iskân alanları nahiyeye dönüşerek onların buradaki güçlü varlıklarını ortaya koymaktadır. Nahiye de bu isimle tesmiye edilmiştir (BOA TD, nr. 52).

Yüreğir oymağının iskân edildiği bir başka nokta ise, günümüzde Şebinkarahisar ilçe merkezinin güney batısına tekabül eden Diler Köyü'dür. Burası tahrir defterlerinde, Yüreğir oymağına mensup 1485'te 2 haneli ve 1520'da da 9 haneli küçük bir yerleşim yeri olarak gösterilmiştir. İlerleyen yıllarda köyde nüfus armış, 1547'de 12, 1569'da ise 16 haneye yükselmiş, ayrıca köye cami de yapılmıştır (BOA TD, nr. 387: 593; BOA TD, nr. 37: 839; BOA TD, nr. 478: 155; BOA TD, nr. 255: 89; 1569'da Durmuş adlı şahıs imam gösterilmiş. Bkz. BOA TD, nr. 255, s. 89. Bu durum, az da olsa köyün hariçten nüfus aldığını göstermektedir).

Sonuç

Ordu-Giresun havzasına dair kaleme alınmış çalışmalarda Oğuz varlığının genellikle Çepni boyu ile neredeyse tamamen özdeşleştirilmesi, bölgesel tarih yazımında artık yerleşik bir kabul halini almıştır. Gerek akademik literatürde gerek yerel tarihçilik ürünlerinde ve popüler neşriyatta, Orta ve Doğu Karadeniz'in Türkleşme süreci çoğu kez "Çepnilerin fetih ve iskân hareketi" ekseninde okunmakta; böylece Oğuzların çok boylu yapısı, sahadaki yerleşim ve kimlik çeşitliliğini açıklayabilecek analitik bir imkân olmaktan çıkmaktadır. Bu tek boyutlu yaklaşım, bölgenin demografik ve sosyal dokusunu anlamayı güçleştirmektedir.

Bu çalışma neticesinde, literatürde yerleşmiş bulunan indirgemeci yaklaşımın mevcut tarihi veriler ışığında yeniden değerlendirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Özellikle Ordu–Giresun hattına ait tahrir defterleri dikkatle tarandığında, Çepnilerin yanı sıra Alayundlu, Avşar, Bayındır, Döğer, Eymür, İğdir, Karkın, Kayı, Kınık, Yıva ve Yüreğir gibi farklı Oğuz boylarına ait yer adlarının ve cemaat kayıtlarının bölgede kayda değer bir yoğunlukla temsil edildiği görülmektedir. Buna rağmen gerek genel Oğuz tarihi literatüründe gerekse Karadeniz’in fetih ve iskânına dair bölgesel çalışmalarda bu boylara atıf ya son derece sınırlı kalmış ya da Çepni merkezli anlatının tali unsurları olarak zikredilmiştir. Dolayısıyla bu çalışma, hem söz konusu ihmalin altını çizmeyi hem de birincil kaynakların imkânları ölçüsünde bu yöredeki Oğuz varlığını daha çoğulcu bir perspektifle yeniden okumayı hedeflemektedir.

Tahrir defterleri, çoğu zaman yalnızca vergi ve nüfus tespitine yarayan teknik kayıtlar olarak ele alınmakla birlikte, fetih sonrası coğrafyanın yeniden örgütlenişi, boy ve oymakların yerleşim mantığı, askeri ve dini kurumların dayandığı insan unsuru bakımından son derece zengin bir malzemeyi bünyesinde barındırmaktadır. Yer adları, cemaat ve taife kayıtları, vakıf ve zaviye görevlilerinin kimlikleri dikkatle takip edildiğinde; hangi Oğuz boylarının fetih sürecine fiilen iştirak ettiği, hangi güzergâhlarda yoğunlaştığı, hangi noktalarda askeri garnizon yahut dini-kültürel merkezler etrafında kümelenildiği daha açık biçimde görülebilmektedir. Tahrir defterleri, bu çalışmada Ordu–Giresun sahasındaki Oğuz yerleşimini ve toplumsal yapıyı aydınlatan temel kaynaklar olarak değerlendirilmiştir.

Görüldüğü gibi, Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi’nin bir kısmına tekabül eden Ordu–Giresun yöresinde 20 kez Oğuz boy adına rastlanmaktadır. Bunlardan 17’si köy, 1’i bölük, 1’i mezra ve 1’i de cemaat vasfıyla kayda geçilmiştir. Elde edilen bu bulgular ışığında Ordu–Giresun yöresi, Oğuz boyları tarafından özellikle iskân alanı olarak seçilmesine iştirak eden boy ve oymaklara dair genel bir kanaat oluşturmaktadır. Ancak mutlak ve istatistiki bir rakam elde edilmesine imkân vermemektedir. Bunun nedeni, tahrir yazıcılarının ve sair evrak hazırlayıcıların, görev tanımlarının maksadımıza hizmet etmekten ziyade, devletin vergi ünitesi olarak gördüğü köy ve mezraların o gün için bilinen ve kabul edilen adlarını kayda almak olmalarıdır. Daha açıkçası, söz konusu kâtiplerin sahada bir etnisite tespitiyle görevli bulunmadıklarıdır. Bu duruma önemli bir örnek olarak, 1515 tarihli tahrir defterinde 60 köyden oluşan *Vilâyet-i Çepni* içinde hiçbir köy veya mezranın Çepni adıyla yazılmamış olması gösterilebilir. Demek oluyor ki, Oğuz boylarına mensup toplulukların iskân sayısını, yer adlarına bakarak tespit etmek mümkün değildir.

Tahrir defterinde adı geçen Oğuz boylarına mensup toplulukların önemli kısmının

XV. ve XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri Işığında Ordu-Giresun Yöresinde Oğuz Boy İsimli Toponimler ve Etnodemografik Yapının İnşası

fetih ve iskân sürecine iştirak ettikleri anlaşılmaktadır. Henüz devlet kurumlarının teşekkül etmediği bu tarihlerde, tesis edilen vakıflar sayesinde birçok kamu hizmeti icra edilebilmiştir. Yine kale ve derbent gibi güvenlik yapılarında, yollarda ve köprülerde Oğuz menşeli toplulukların iskân edildiği köylerinden seçilen nitelikli insanlar *eşkincü, müselleme, nöker, derbentçi, mülâzım, imam, hatip, müezzin, fakîh ve zaviyedâr* gibi görevlerle sorumlu yazılmışlardır. Böylece Karadeniz Bölgesi'nin önemli kısmında kültürel ve idari/mali altyapı tamamlanmış, dolayısıyla Osmanlı Devleti'ne katılım ortamı hazır hale getirilmiştir. Yani söz konusu boy mensupları, Anadolu'da Türk birliğinin kurulmasına, Karadeniz Bölgesi'ni hazırlayarak hizmet etmişlerdir. Bu yönüyle meseleye bakıldığında, başta Çepniler olmak üzere, fetih ve iskân sürecine katılan diğer Oğuz menşeli toplulukların kamu efkarınca da idrak edilmesinin gerekliliği fark edilecektir.

Ordu ve Giresun yöresinde tespit edilen Oğuz boy kökenli adlar, yöredeki Oğuz varlığını ortaya koyması bakımından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, yer adı olarak kaydedilemeyen diğer Oğuz boylarının da fetih ve iskân sürecinde bölgeye katkı sundukları; ancak çeşitli tarihi, coğrafi ve idari sebeplerle adları yörede vermedikleri düşünülmektedir. Bu durum, bölgedeki Oğuz varlığının yalnızca kayıtlarda yer bulan topluluklarla sınırlı olmadığını, aksine daha geniş ve çok katmanlı bir yerleşim sürecine işaret ettiğini göstermektedir. Sonuç olarak, Ordu-Giresun yöresi, Oğuz boylarının Anadolu'daki fetih ve iskân faaliyetlerinde aktif rol oynadıkları, kültürel ve idarî altyapının oluşumuna doğrudan katkı sağladıkları bir bölge olmuştur. Başta Çepniler olmak üzere, bölgenin Türkleşme sürecine katılan tüm Oğuz menşeli toplulukların tarihî rollerinin daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesi hem yerel tarih yazımına hem de Anadolu'nun etno-kültürel haritasının bütüncül biçimde anlaşılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Yazar Katkıları: Bu makale tek yazarlı olarak yazılmıştır.

Çıkar Beyanı: Bu makale tek yazarlı olarak yazılmıştır.

Kaynakça

1. Arşiv Belgeleri

A. Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Tahrir Defterleri (TD): 13, 19, 37, 52, 60, 79, 168, 199, 255, 288, 387, 478, 482, 540, 966, 1084.

Maliyeden Müdevver Defter (MAD): 828, 5152.

Evkaf Defteri (EV. d): 14852.

Evkaf Muhasebe Kalemi Tamirat ve İnşaat (EV. MH. TİK): 38.

Evkaf Mektubi Kalemî (EV. MKT): 872, 2637.

B. Kuyûd-ı Kadime Arşivi (KKA)

Tahrir Defterler (TD): 41, 43, 46, 174.

C. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı (İB. AK)

Muallim Cevdet Koleksiyonu (=MC): 85.

D. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGM)

Vakıf Defteri (VD): 582/1.

E. Milli Kütüphane Arşivi (MKA)

Giresun Şer'iyeye Sicilleri (GŞS): 1437, 1445.

2. Yayınlanmış Vesikalar

HALAÇOĞLU, Y. (2011). *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*, C. I, Togan Yayıncılık.

Kâşgarlı Mahmud. (2006). *Divanü lâgat-it-Türk*, (B. Atalay Çev.), C.I, Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÖZ, M. ve Acun, F. (2008). *Orta Karadeniz Tarihinin Kaynakları*, VII, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

TÜRKAY, C. (2012). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak Aşiret ve Cemaatlar*, İşaret Yayınları.

YEDİYILDIZ, B. ve Ünal Ü. (2002). *Ordu Yöresi Tarihinin Kaynakları: 1485 Tarihli Tahrir Defteri*, II. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

YEDİYILDIZ, B. ve Ünal, Ü. (1992). *Ordu Yöresi Tarihinin Kaynakları: 1455 Tarihli Tahrir Defteri*, I. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

3. Kitaplar ve Makaleler

AKŞİT, A. (2000) "Şebinkarahisar ve Civarında Akkoyunlu İzleri", *Şebinkarahisar I. Tarih ve Kültür Sempozyumu*, (s. 23-27). Şebinkarahisar Belediyesi Yayını.

ALPTEKİN, C. (1998). Artuklular. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 3, 415-418.

BOSTAN, M., H. (2018). *Harşit Vadisinin İdarî, Sosyal ve İktisadî Tarihi (XV.-XVII. Yüzyıllar)*. Giresun İl Özel İdaresi Yayınları.

DAĞDELEN, İ. (2010). *15. Yüzyıl Ünye ve Çevresinin Tarihi Kaynakları*. Ünye Belediyesi Yayınları.

EMECEN, M., F. (2010). *Doğu Karadeniz'de Bir Vadi Boyu Yerleşmesi Ağasar Vadisi: Şalpaazarı- Beşikdüzü*. Serander Yayınları.

ERCİLASUN, A., B. (2008). Oğuz Boy Adlarının Etimolojisi. *Dil Araştırmaları Dergisi*. 3, 9-25.

FATSA, M. (2024). Tarihi ve Sosyal Yönleriyle Kürtün. O. Köse (Ed.), *Fetih ve İskân Döneminde Kürtün Çepni Beyleri* (s. 57-75). Berikan Yayınevi.

FATSA, M., (2024). *Bayramoğulları Beyliği (Hacıemiroğulları ve Kürtün Çepni beyleri)*. KOSTÜ Yayınları.

XV. ve XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri Işığında Ordu-Giresun Yöresinde Oğuz Boy İsimli Toponimler ve Etnodemografik Yapının İnşası

- FATSA, M., (2018). *İlçe Oluşunun 85. Yılında Bulancak*, Bulancak Belediyesi Yayını.
- FATSA, M. *Yavuzkema1 Yöresi (Tarih-Coğrafya-Kültür)*. Yavuzkema1 Belediyesi Yayınları.
- GÜLTEN, S. (2004). *XVI. Yüzyıl Anadolu'sunda Oğuzların Karkın Boyu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- KOCA, S. (2012). *Anadolu Türk Beylikleri Tarihi*. Berikan Yayınevi.
- MİROĞLU, İ. (2014). *Kemah Sancağı ve Erzincan Kazası (1520-1566)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÖZ, M. ve Fatma, A. (2008). *Orta Karadeniz Tarihinin Kaynakları*. VII. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- SÜMER, F. (1991). Avşarlar. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 4, 160-164.
- SÜMER, F. (1995). Eymir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 11, 551-552.
- SÜMER, F. (2001). Karkın/Kargın. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 24, 498-499.
- SÜMER, F. (2022). Kayı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 25, 77-78.
- SÜMER, F. (1991). Avşarlar. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 4, 164-166.
- SÜMER, F. (2007). Oğuzlar. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 33, 325.
- SÜMER, F. (2013a). Yıva. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 43, 547-549.
- SÜMER, F. (2013b). Yüregir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 44, 52-53.
- SÜMER, F. (2022). Kınık. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 25, 417-419.
- SÜMER, F. (1992c). *Çepniler*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- SÜMER, F. (1980). *Doğu Anadolu Türk Beylikleri*, Nakışlar Yayınevi.
- SÜMER, F. (2000). İğdir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 21, 523-524.
- SÜMER, F. (1999). *Oğuzlar (Türkmenler)*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- SÜMER, F. (1992e). *Tirebolu Tarihi*. Tirebolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği.
- ŞAHİN, İ. (2024). Tarihi ve Sosyal Yönleriyle Kürtün. O. Köse (Ed.), *Kürtün ve Çepni Beyleri-Ağaları-Hizmetlileri (s. 77-98)*. Berikan Yayınevi.
- TELLİOĞLU, İ. (2006). Moğol Hâkimiyeti Döneminde Doğu Karadeniz Bölgesi. *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*. 1, 19-28.
- TELLİOĞLU, İ. (2023). *Osmanlı Hakimiyyetine Kadar Doğu Karadeniz'de Türkler*. Türk Tarih Kurumu.
- TURAN, O. (1971). *Selçuklular ve İslamiyet*. Turan Neşriyat.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (2003). *Anadolu Beylikleri*. Türk Tarih Kurumu.
- YAVUZ, K. (2025). Karadeniz'de Fütüvvet ve Ahilik Hacı Abdullah Halife. M. Akoğlu vd. (Ed.), *Orta Karadeniz'de Bir Ahi Lideri: Şeyh Çiledâr ve Serhat Beyi Ece Kethüdâ (s. 391-399)*. Kimlik Yayınları.
- YAVUZ, K. *16. Yüzyılda Oğuzların Çepni Boyu*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ordu Üniversitesi.

EKLER

Boy Adı	Vasfı	Kayıt Yılı	Bağlı Olduğu Yer (Eski-Yeni)	Hane Sayısı	Mücerred	Müsellem	Muaf / Mülazım	Yaklaşık Nüfus*	Açıklama
Alayuntlu	Köy	1455	Fedâverende(Gölköy)	13	2	18	4	185	Köyde bir mezra, bir de imam var
	Köy	1486	Kürtün (Tirebolu)	35	18	27	5	425	Köyde 7 kişinin görevli olduğu bir cami ve 5 kişinin görevli bulunduğu bir de zaviye var.
Avaşar	Köy	1455	Satılmış (Ordu)	20	6	4	1	155	Köyde bir kişi imam yazılmış, bir de Ahi var.
	Cemaat	1520	Karahisar-ı Şarki	-	-	-	-	-	Hariçten ekilir mezra imiş.
Bayındır	Köy	1455	Elmalu (Balıncak)	13	2	-	1	80	Köyde bir kişi imam yazılmış.
Çepni	Köy	1455	Hafzamana(Gölköy)	-	-	-	8	40	Muafiyetlik nedeni yazılmamış
	Köy	1455	Alibegece (Kabadüz)	13	2	1	3	95	İki çiftlik, iki de mezrası var
	Köy	1455	Satılmış (Perşembe)	3	-	-	-	15	Köyde bir hassa çiftliği var
	Köy	1486	Kürtün (Espiye)	14	-	-	-	70	Köyde 1 kişi imam yazılmış
Döğür	Köy	1515	Kürtün (Espiye Soğukpınar)	37	2	-	-	195	Köyde Döğür / Dikmen Cami ve bir de mezra var
Eymür	Köy	1455	Şayiblü (Ulubey-Güzelyurt)	21	-	-	4	125	Bir kişi fakih, dört kişi tekkekar yazılmış.
İğdir	Köy	1455	Canık (Kırık Nahiyesi)	5	-	-	-	25	Bu köyün adı sadece 1455'te geçer.
Karkın	Köy	1455	Bayramlı (Turnasuyu-Karkın)	23	-	-	-	115	1485'te köyde bir kişi imam, bir kişi de müezzin yazılmış.
	Mezra	1520	Karahisar-ı Şarki	-	-	-	-	-	-
Kayı	Bölük	1455	Canık / Manastır, Yaftal, Havzı ve Karamihal (Ordu Çaybaşı ilçesi)	152	36	3	65	1280	Bu bölgede iki Cami ve bir de (Çiledâr) zaviye var.
Kınık	Köy	1520	Karahisar-ı Şarki (Kınık)	6	1	-	-	35	Köyde bir kişi hatip kaydedilmiş.
	Köy	1455	Kırık-İli (Yuva)	3	-	3	-	30	-
Yıva	Köy	1455	Kırık-İli (Hapan)	8	4	3	-	75	Köyde 5 kişi fakih yazılmıştır.
	Köy	1486	Kürtün (İlevür/ Karademir)	15	6	8	17	230	9 kişi Bedreme Camisi'nde görevli.
Yüregir	Köy	1485	Karahisar / Gevezid (Diler köyü)	2	-	-	-	10	1569'da köyde bir kişi imam yazılmış.
	TOPLAM	17 köy, 1 mezra, 1 cemaat ve 1 bölük.		383	79	67	108	3.185	-

Tablo 1. Ordu-Giresun yöresinde Oğuz kökenli yer adları

Kaynaklar: BOA MAD, nr. 828, 722, 729, 739; BOA TD, nr. 52, s. 669; BOA TD, nr. 387, s. 747, 749, 750; B. Yediyıldız-Ü. Üstün, *Ordu Yöresi*, I, s. 59-60, 86, 90, 208, 284, 344-345, 368, 369.

* Yaklaşık nüfus, köyde bulunan hane, mücerred, müselleme ve muaf sayıları toplamının 5 ile çarpımı neticesinde elde edilmiştir.

XV. ve XVI. Yüzyıl Tahrir Defterleri Işığında Ordu-Giresun Yöresinde Oğuz Boy İsimli Toponimler ve Etnodemografik Yapının İnşası

Boy Adı	Vasfı	Kayıt Yılı	Bağlı Olduğu Yer (Eski-Yeni)	Hane Sayısı	Mücerred	Müsellem Derbentçi	Muaf (Mülazım, Köprücü)	Yaklaşık Nüfus*	Açıklama
Barçılı	Köy	1520	Vilâyet-i Çepni (Giresun Merkez ve Derefi)	60	25	19	19+7	650	Halkın bir kısmı derbentçi, 7 kişi camide görevlidir. Ayrıca bir değirmen ve bir de mezra var.
Çandırılı	Köy	1520		15	5	7	-	135	Köyde 3 adet değirmen var. Üç kişi Yakup Halife Caminde tamircidir.
Çalışlı	Köy	1515		23	-	33	3	295	Köy halkı köprücü yazılmış. Ayrıca bir değirmen var.
Çiçekli	Köy	1515		10	1	-	-	55	-
Derefilü	Köy	1520		75	19	12	8	570	Köyde üç adet değirmen var. Yedi kişi Geyrez Camii'nde görevli.
Emirli	Köy	1486	Vilâyet-i Çepni (Giresun Merkez ve Derefi)	2	-	-	-	10	-
Fırızlı	Köy	1520		35	1	15	-	255	Köy halkının bir kısmı Vanazid Derbendi'ne derbentçi yazılmış
Güddüllü	Köy	1520		8	1	-	-	45	Köy halkının tamamı Şimşir derbendine derbentçi yazılmış.
Mürsellü	Köy			19	2	-	-	105	-
Boymuydoğan	Köy	1486	Kürtün (Tirebolu)/ Gütee)	4	2	-	-	30	Köyde bir zaviye var.
Boğalı	Köy	1515		8	-	-	-	40	-
Bostanlı	Köy	1455	Bozramlı (Bulanak-Piraziz ve Gülyalı)	7	6	-	3	80	-
Elmalı	Divan	1455		32	6	3	5	230	Bu köy bir vergi ünitesinin merkezidir.
Kargalı	Köy	1455		2	-	8	-	50	-
Kılıçlı	Köy	1455		3	-	-	5	40	5 kişi Kepsil camii'nde cemâ'at-i ulemâ yazılmış.

* Yaklaşık nüfus, köyde bulunan *hane*, *mücerred*, *müsellem* ve *muaf* sayıları toplamının 5 ile çarpımı neticesinde elde edilmiştir.

Gökçeali	Köy	1455		18	2	11	-	155	Köy Şeyh İdris vakfıdır.
Danışmentli	Köy	1455	Bayramlı (Kabatlız- Çamaş-Kabatlız ve Ulubey)	5	-	4	2	55	Köyde iki adet mezra var.
	Köy	1455		5	-	3	4	60	Köyde bir kişi imam yazılmış.
				7	-	-	-	35	-
	Köy	1455		3	-	-	5	40	Köyde zaviye var.
Melikli	Köy	1455	Bayramlı (Giresun Mirkz)	31	9	-	-	200	-
TOPLAM: 19 köy, bir divan.				372	79	115	61	3.135	-

Tablo 2. Ordu-Giresun yöresinde boy kökeni tespit edilememiş Türkmen taifesi

Kaynaklar: BOA MAD, nr. 828, 722, 729, 739; BOA TD, nr. 52, s. 669; BOA TD, nr. 387, s. 747, 749, 750; B. Yediyıldız-Ü. Üstün, *Ordu Yöresi*, I, s. 59-60, 86, 90, 208, 284, 344-345, 368, 369.